

מי זאת לואיז מישל

ראובן מירן: אני לא הכרתי את אנרי קוריאל, נהר ספרים 2016, 133 עמ'

רכבת תחתית בפריז, הוא מחכה בתחנה בשם לואיז מישל. החבר שאיתו קבע לא מגיע. הוא ממשיך לחכות. שם התחנה מעניין אותו, "לואיז מישל", הוא חושב, "חייבת להיות אשה מעניינת", אחרי הכל, הוא מחכה בתחנת רכבת הקרויה על שמה - אבל מי זאת לואיז מישל? הוא מוציא את הטלפון הנייד שלו ומקליד את השם, תוך כמה רגעים ידע, מי היא האשה המסתורית. קריאה מרפרפת בוויקיפדיה מגלה כי מדובר בפעילה אנרכיסטית; דעתו נחה עליו, אם כי עדיין משהו באשה הזו ממשיך לסקרן אותו. הודעת וואטסאפ מהחבר המאחר מסיטה

את מחשבותיו. ועוד הודעה מחבר אחר. ועוד אחת. הרכבת הגיעה, הוא עולה. מתיישב בכיסא הפנוי ליד החלון. מחזיר תשובה בוואטסאפ לחבר המאחר. ועוד אחת לחבר אחר. ועוד אחת. את לואיז מישל, הוא כבר לא יזכור.

ראובן מירן, לעומת זאת, זוכר את לואיז מישל, הוא זוכר אותה אולי כי לא חיפש אותה בטלפון הנייד בערב אחד בתחנת רכבת בפריז. הוא זוכר אותה גם שנים אחרי שעלה בתחנה הקרויה על שמה. הוא זוכר אותה, כי הוא באמת, באמת, חיפש אותה.

ראובן מירן הוא בעליה של הוצאת הספרים "נהר ספרים", עיתונאי, מתרגם, עורך וסופר. ספרו הראשון **מרק צבים לארוחת בוקר** (בהוצאת כתר) זכה בפרס אקו"ם לספר המקור הטוב ביותר לשנת 1995, ומאז כתב מירן עוד שבעה ספרים. **אני לא הכרתי את אנרי קוריאל** הוא ספרו האחרון, והוא מקבץ עשר מסות קצרצרות המגוללות, כל אחת, את סיפור חייהן של דמויות שונות שמירן קושר את גורלו בגורלם. "הדמויות האלה שהיו לחלק מהווייטי, לכולן מכנה משותף אחד - הליכה עד קצה המחשבה והאמונה" כותב מירן בתחילת הספר.

ואכן נראה כי כל דמות שכותב מירן: לואיז מישל, אנרי קוריאל, בנוז'מ פרה, ז'ורז' ברסאנס,

חידת החיים לעולם לא תיפתר

צבי לוז: פרשות פתוחות, מסות, הוצאת ספרא 2016, 294 עמ'

כותרת הרשימה מביאה את המילים המסיימות את שירו הידוע של טשרניחובסקי, 'נוקטורנו', והן שעלו בדעתי כשחיפשתי כותרת מתאימה לסקירה זאת. אכן, חידת החיים והאדם, ההיסטוריה והיצירה, החברה והפרט, היא הבולטת במגוון הנושאים הרבים שבספר, ולא אחת מציין הכותב את היעדר התשובה הברורה, ואת העיון עצמו כדרך שאין לה יעד סופי.

לפנינו מסות וכתובות בסגנון צלול ופתוח, וניכר שהתקשורת עם הקורא חשובה מאוד לכותב. הוא כותב בסגנון שהוא היפוכו של הז'ורנון האקדמי, שאותו הוא תוקף באחד מפרקי הספר, כדרך כתיבה חוסמת ומוגבלת. לוז בחר לכתוב בסוגה הקרויה מסה (במלרע!), שהיא צורת כתיבה שיש בה חופש רוחני ויופי סגנוני, ולכן כלולה בעולם הספרות. אלה מסות של מורה מובהק שבצד ליבון הסוגיות השונות, חשוב לו גם להבהיר ולהרחיב את דעתם של קוראיו, ולהעשיר אותם בידע ובהבנה. אבל אין אלה מסות דידקטיות, אלא גילומים חופשיים של תהיות אישיות על האדם ועולמו.

נושאי המסות מגוונים, אך בולטים שני תחומים עיקריים: הראשון הוא הפן האידיאולוגי-ערכי שכולל דיונים על ההיסטוריה, על דרכה של היהדות, על משברי תקופתנו ועוד נושאים הנכללים בסוגיות הערכיות. התחום השני הוא עולם הספרות ובמיוחד השירה, ובו אתמקד.

בדיוניו האסתטיים של לוז בולטים כמה קווים אופייניים: ראשית, בולטת ההסתמכות המודעת על קודמיו הגדולים ובראש ובראשונה אריסטו. היכרותו של הפרופסור עם תיאוריות וזרמים מהדהדת ברקע, אך ללא עומס אינטלקטואלי, והמוסיקה המתנגנת במסות היא של רעיונות, חוויות והתרשמויות.

שנית, בולט כיוון מנוגד לרוח הפוסטמודרניסטית. גישתו של לוז חותרת אל המהות והעומק ומניחה הירארכיה של תופעות אמנותיות, בשונה מהערבוב, ההשטחה וביטול התחומים שיש לעתים במופעים של הפוסטמודרניזם. גישתו של לוז מסתמכת על הקלאסיות במובנה הרחב וכן על המודרנה, וכלי ההערכה שלו עוצבו על ידי יצירות המופת הגדולות, קלאסיות ומודרניות, וכן על ידי ההוגים הקלאסיים הגדולים בתחומי הפילוסופיה, ההיסטוריה והפסיכולוגיה. משנתו של יונג, למשל, היא אבן יסוד בעולמו האסתטי.

נראה לי גם, וזה האפיון הנוסף, שבעקבות המורה הגדול קורצווייל, סיגל לעצמו לוז יחס חופשי ליצירות ספרות, המשוחרר ממוסכמות ומדעת הקהל והמבקרים. אין אצלו "פרות קדושות" כולל זוכי פרס ישראל כמו ס' יזהר. לוז מוקיר את תרומתו של יזהר לשפה העברית, אך רואה בימי

פרסי ביש שלי, פול גוגן, ז'אק ברל, ג'ק קופ, יאן ראבי, נלסון מנדלה, חיים הנגבי; כל דמות נכתבת דרך הליכה עד קצה המחשבה והאמונה של הדמויות ושל מירן עצמו. בכל אחת מן הדמויות הוא מוצא קסם מכשף, כזה הקושר אותן אליו בתנועה רגשית ומחשבתית שמשנה את מי שהיה בעולם עוד לפני שהכיר אותן. "כגחליליות המאירות את חשכת הלילה בקיץ, כך הבליוח מדי פעם בחיי דמויות שהמפגש עמן שפך אור על חשכת הימים" כותב מירן.

פעם כתב נואל אנן על ישעיהו ברלין, כי "להכיר אדם גדול משמעו לשנות את הערכתך ביחס לשאלה מה בן-אנוש יכול לעשות או להיות". נדמה שהמסות הקצרצרות בספרו של מירן מזמינות הצצה למפגשים מהסוג הזה בדיוק; מפגשים מעוררי מחשבה.

הקריאה בספר סבה סביב איכות אוטוביוגרפית של מירן ושל הדמויות אותן הוא פוגש; המפגש הזה בין ההיסטוריה האישית של מירן להיסטוריה האישית של הדמויות, מפיק חווית קריאה שמזכירה הצצה ביומן מסע אישי, שכמו נקלע לידיו של הקורא במקרה. תחושת מציצנות ורצון לדעת עוד, מלווה את הקריאה.

כל מסה בספר מוקדשת לדמות אחרת ולמפגש איתה; מירן מטעין את הדמות בהתרגשות המפגש שלו, אך לא נותן להתלהבותו להאפיל עליה. הוא מצליח לתמרן בין התרגשות לבין הרצון לתאר את הדמות קרוב ככל האפשר למי שהיתה. כל מסה בספר מעניקה איכות קריאה שונה, והמכנה המשותף לכולן נעוץ בהתרגשות המפגש של מירן עם הדמות, ובסקרנות שהוא מגלה כלפי כל אחת מהן. יש מפגשים טובים יותר ומפגשים טובים פחות, אבל אין מפגש מאכזב.

התחבולה הספרותית של המסות נעוצה בשאלות ובתוואי המסע שגילוי התשובות עליהן משרטט. התחבולה הפשוטה הזאת מצליחה להפיק משחק נוסטלגי עדין, שלא מתפתה לקלישאות מתרפקות, אלא מייצר מסגרת מורכבת של תהיה על אודות עידן שבו תשובות מהירות נשלפות מטלפונים ניידים. השאלה מי זו לואיז מישל לא נפתרה בקריאה מרפרפת בערך בוויקיפדיה, אלא פותחת סיפור; תנועה מחשבתית ורגשית שאפשר שהולכת ונשכחת בתקופתנו, משום שהתרגלנו זה מכבר למצוא יותר מלחפש. לענות יותר מלשאול. השאלות במסות טומנות בחובן את האפשרות הבלתי מתקבלת על הדעת, לא לדעת את התשובה. הרגע הזה מעמיד את הקורא המודרני במבוכה: הוא הרי מקבל עשרות תשובות ביום לאלף שאלות ששאל, אבל מה מהן הוא זוכר? ולמה לעזאזל צריך לדעת הכל ומה?

אני לא הכרתי את אנרי קוריאל, אסופה קצרה, של מסות קטנות, עם שאלות קטנות, שלגוגל אין - עדיין - תשובה עליהן.

עינת ורצקי